

Etik i etikdebatten?

| av Bo Aulin

Är det etiskt att sälja aktier i oetiska företag? Vem skall köpa dem?

Vore det etiskt om banken skänkte mina besparingar till välgörande ändamål?

Det är nog bäst om företagen strävar efter lönsamhet snarare än politisk korrekthet.

NÄRINGSLIVET HAR NOG ALDRIG varit så "påpassat" som nu. Av företag krävs inte bara att de ska ge avkastning till sina ägare. De ska också vara goda arbetsgivare, värna om miljön, se till kulturen och de ska i största allmänhet uppträda politiskt korrekt. Strävan att vara – eller åtminstone uppfattas som – en så kallad Good Citizen har flyttats upp på företagens agendor.

Moral och etik är svåra, sammansatta och komplicerade begrepp. Det som förvånar är att verkligheten blir så enkel när just näringslivet ska granskas från etiska utgångspunkter. Här fungerar helt plötsligt enkla checklistor på rubriknivå. Alla nyanser tycks oväsentliga. Det är svart eller vitt.

Vissa branscher ska helt enkelt inte göra sig besvär. De är nämligen redan klassade som oetiska, oavsett hur de bedriver sin verksamhet.

Vilka branscher anses då oetiska?

Ja, det kan variera, men några är givna: alkohol, vapen, spel och tobak. Vad är det som förenar dessa branscher? Jo, det är staten som ägnar – eller har ägnat – sig åt dem.

Själv har jag varit verksam i en kontroversiell och "oetisk" bransch i många år, i tobaksbranschen, i Swedish Match och tidigare Tobaksbolaget. Företaget är ett av de svenska företag som är bojkottat av placerare i etiska fonder, men också av andra, större aktörer där spararna inte bitt om bojkotten (etiken i detta är värd ett särskilt kapitel).

Swedish Matchs tobaksverksamhet bedrevs tidigare av staten. Ett antal frågor inställer sig:

Var det oetiskt också när staten bedrev verksamheten? – Tanken att samhälleliga institutioner skulle vara oetiska ter sig väl ändå svåra att förena med det demokratiska styrelseskicket, eller?

Blev verksamheten oetisk när den privatiserades? Var det i så fall oetiskt att privatisera den? Och bör företaget och dess nuvarande ledning klandras för privatiseringen?

Men, låt oss lämna historien därhän. Vi har ett antal företag i vad som allmänt uppfattas som oetiska branscher. Den som vill vara en god samhällsmedborgare uppmanas att inte äga aktier i sådana företag. Alltså bör innehavet säljas. Det har också ett antal seriösa svenska institutioner, försäkringsbolag, banker med flera gjort.

Jag undrar: vem ska de sälja till?

Om det är olämpligt att seriösa svenska institutioner äger aktier i företag med kontroversiella – men lagliga – produkter, vem ska då äga företagen? Är det bättre att de här företagen har "oseriösa" ägare? Vem vinner på det?

"Om det är olämpligt att seriösa svenska institutioner äger aktier i företag med kontroversiella – men lagliga – produkter, vem ska då äga företagen?"

JAG HAR ställt dessa frågor till företrädare för dem som ivrigt jagat iväg ägare från "mitt" företag. Men jag har aldrig fått några svar. Föga förvånande, för

det finns ju inga svar. Det vill säga inga anständiga svar.

Men hur är det med etiken i etikdebatten i övrigt? Kravet på politisk korrekthet gör sig gällande över allt. Företagen måste se bortom det snöda vinstintresset och uppträda som goda samhällsmedborgare, heter det.

Det finns mycket positivt att hämta ur denna utveckling. Men vad man måste komma ihåg är den uppgift som alla företag har: att generera avkastning till aktieägarna. Sviker man den uppgiften gör man inte sitt jobb. Det betyder inte att varje åtgärd ett företag vidtar bör kännetecknas av vinstmaximering. Det finns nämligen ett kort och ett långt perspektiv. Vad som ter sig lönsamt i det korta perspektivet kan vara olönsamt i det långa och omvänt.

Lönsamhet är förutsättningen för att ett företag ska kunna erbjuda arbetstillfällen, betala skatt och förse kunderna med de produkter eller tjänster de efterfrågar.

I privata, onoterade bolag kan naturligtvis ägaren avstå från att beakta lönsamhetsaspekten om han vill och har råd med det. Men styrelsen och ledningen för ett publikt, noterat företag har ett överordnat uppdrag: att ge ägarna största möjliga avkastning på satsade medel. Bolaget måste självklart följa de lagar som styr verksamheten – men den dag styrelsen och ledningen av rädsla för DN debatt väljer en väg som är oförmånlig för företaget och dess ägare har den glömt vilket uppdrag den har. Om inte aktieägarna på bolagsstämman bestämt sig för att prioritera följsamhet mot allmän opinion högre än lönsamhet har inte heller företagets ledning rätt att göra detta.

OM STYRELSEN OCH ledningen exempelvis av rädsla för kritik avstår från ett förmånligt, men möjligen utmanande skatteupplägg kan ifrågasättas om de inte överskridit sitt mandat. I Sverige torde detta inte kunna leda till annan påföljd än att styrelse och ledningen byts ut. I företag med utländskt – och i synnerhet ameri-

kanskt – ägande och särskilt med notering på börs i annat land kan vare sig enskilda styrelseledamöter eller VD bortse från risken också för skadeståndsrättsliga konsekvenser.

Att ledningen i alla sina göranden och låtanden vägleds av sunt affärstänkande och inte av tillfälliga politiska humöryttringar är i själva verket den enda garanti som ägarna – småspararna såväl som de professionelle investerarna – har.

När vi sätter in sparslantar på banken måste vi kunna lita på att banken förvaltar pengarna på bästa sätt och inte skickar iväg dem till nödlidande i Långtbortistan om än behovet där är aldrig så stort. På samma sätt måste vi som aktiesparare kunna lita på att företagen styrs av lönsamhetssträvanden och ingenting annat.

Allt annat är oetiskt.

Bo Aulin (bo.aulin@swedishmatch.com) är chefsjurist och informationsdirektör i Swedish Match.